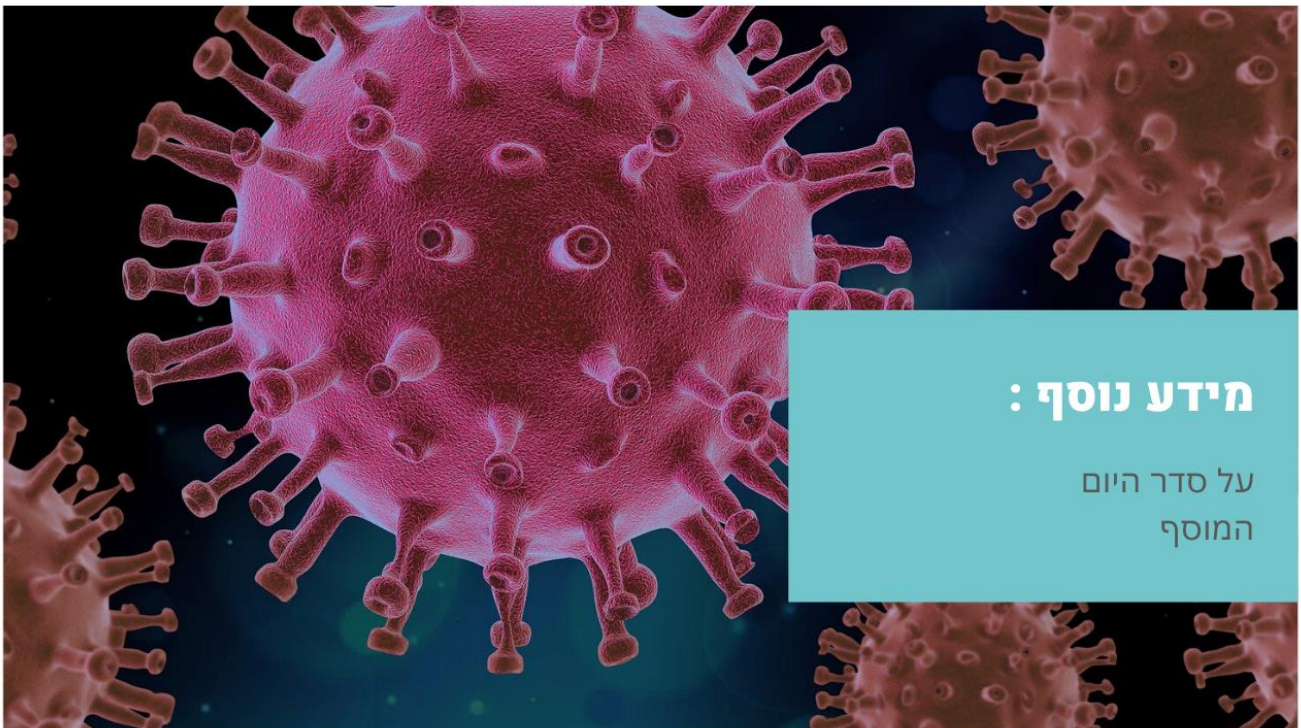

מידעון לשכת המדען הראשי

במשרד החינוך

מידע נוסף :

על סדר היום
המוסף

לשכת המדען הראשי במשרד החינוך משמשת גשר דו-כיווני בין המחקר האקדמי ובין מערכת החינוך לשם ביסוס המדיניות על ידע מחקרי עדכני ואיכותי מן הארץ והעולם, תוך עידוד חוקרים לעסוק בסוגיות רלוונטיות למערכת החינוך. תחומי הפעולה העיקריים של היחידה הינם: ייזום מחקרים יישומיים; ייעוץ מדעי ליחידות המטה של המשרד תוך קידום תרבות של "קבלת החלטות מבוססת מחקר"; הנגשה של ידע מחקרי לקובעי מדיניות ובעלי עניין בתחום החינוך והתווית מדיניות המשרד בתחום האתיקה של ביצוע מחקרים במוסדות חינוך ויישומה (בדיקת בקשות להיתר). **באמצעות מידעון זה אנו מבקשים להנגיש ולהפיץ ידע מחקרי ויישומי בתחום החינוך לשותפינו ובעלי העניין בתחום.** למידע נוסף הנכם מוזמנים לעיין [באתר הבית שלנו](#), [אתר מו"ת](#) - מחקר וידע בחינוך וכן [בדף הפייסבוק שלנו](#), המתעדכנים באופן שוטף.

אודות הלשכה

על סדר היום: היבטים פדגוגיים בלמידה מקוונת

פעילות לשכת המדען הראשי בתקופת הקורונה

החודשים האחרונים שינו באופן קיצוני את אורחות חיינו ואת האופן שבו אנחנו מתקשרים. השינוי הדרסטי הזה מתבטא בין היתר בתעסוקה, בחינוך ובמעגלים חברתיים שלנו. שינויים אלה השפיעו ועתידיים להשפיע גם על שדה החינוך ועל המחקרים המבוצעים בו. בחדשים אלו נוכחנו לדעת, שמערכת החינוך, בישראל ובעולם כולו, נדרשת לחשיבה מחודשת על מטרותיה ודרכי פעולתה, תוך התבססות על ראיות מחקריות. לפיכך, **פעילות לשכת המדען הראשי בתקופת הקורונה התמקדה במפגש שבין ידע מחקרי למדיניות**. על הפעילות הענפה הכוללת, בין היתר, מפגשי שיח עם חוקרים בנושא 'מחקר בחינוך בתקופת הקורונה והיבטים אתיים שלו' וכן על מידע וידע שהונגשו על ידי הלשכה בתקופה זו **תוכלו לקרוא כאן באתר לשכת המדען הראשי**.

אחד התחומים שבליבת האתגר החינוכי בתקופה זו הוא ההוראה והלמידה המקוונת. כחלק מהשתלבות בתהליכי עיצוב המדיניות בנושא הלמידה המקוונת, הקימה לשכת המדען הראשי **שש קבוצות חשיבה של מומחים ממוסדות שונים להשכלה גבוהה בישראל**. מטרתן המרכזית של קבוצות אלו היא לאגם את הידע המחקרי בתחום ולתרגם אותו לעקרונות והמלצות. מידעון זה מתמקד **בהיבטים פדגוגיים בלמידה מקוונת**, נושאה של אחת מקבוצות החשיבה.

הגיליונות הבאים של המוסף יוקדשו גם הם להצגת פעילותן של קבוצות החשיבה הנוספות, שדנו בנושאים הבאים: הערכה של הוראה ולמידה מקוונת, הכשרת מורים להוראה מקוונת, היבטים רגשיים-חברתיים של למידה מקוונת, התאמת הלמידה המקוונת לאוכלוסיות ייחודיות ואי שוויון ופערים בלמידה מקוונת.

“

"פעילות לשכת המדען הראשי בתקופת הקורונה התמקדה במפגש שבין ידע מחקרי למדיניות בתחום שבליבת האתגר החינוכי בתקופה זו: ההוראה והלמידה המקוונת."

קבוצת חשיבה בנושא היבטים פדגוגיים בלמידה מקוונת

עבודתה של קבוצת העבודה 'היבטים פדגוגיים בלמידה מקוונת' התמקדה בתהליכי ההוראה, הלמידה והערכה בלמידה מקוונת. אחד האתגרים הגדולים העומדים בפני מערכת החינוך במעבר להוראה מקוונת הינו הצורך להתמודד עם השינוי בתהליכי הוראה ולמידה. תהליכי ההוראה והלמידה המתרחשים בסביבה מקוונת, אינם שכפול של התהליכים המתרחשים בכיתה, וזאת מפאת המאפיינים הייחודיים של סביבות למידה אלו. מאפיין מרכזי שונה אחד הוא אופן התקשורת בין מורה לתלמידים ובין עמיתים. התקשורת באמצעי המדיה הדיגיטליים מצמצמת מבעים בלתי-ורבליים כגון הבעת פנים, קשר עין, תנוחות גוף וטון דיבור, המווסתים את תהליכי האינטראקציה. לפיכך על המורה והתלמידים להתמודד ולהתרגל למציאות שונה, שבה הגדרת האינטראקציה שונה מההגדרה המוכרת בתהליכי ההוראה והלימוד פנים-אל-פנים. מאפיינים ייחודיים נוספים של הסביבה המקוונת, בין השאר, הם היכולת לקיים פעילויות א-סינכרוניות ולא לינאריות, שינויים בתחושת הזמן, היעדר מיקום מוגדר להשתתפות בלמידה כאשר התלמידים נמצאים בסביבות למידה מגוונות, יכולת ניהול כיתה שונה ואפשרות למתן מידה רבה יותר של עצמאות ללומדים. מאפיינים ייחודיים אלו מהווים הזדמנות להוראה המאפשרת למידה בקצב אישי, יכולת העמקה, קישור הנלמד לחיי היום יום, אוטונומיה בלמידה והרחבת נקודת המבט בעקבות החשיפה לריבוי דעות בקהילה מקוונת. האתגר הכרוך במעבר להוראה מקוונת מהווה בד בבד הזדמנות לחשיבה רפלקטיבית על תהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה הקיימים, ובחינתם מחדש הן לצורך התאמתם לסביבה מקוונת, והן לאימוץ תהליכים אלו להמשך ההוראה גם כאשר היא מתבצעת פנים-אל-פנים. לכן, קבוצה זו ביקשה לדון במאפיינים, בתנאים ובתהליכים הדרושים לשם קידום הלמידה בסביבות מקוונת. תמצית של עבודת הקבוצה ניתן למצוא במסמך בקישור מטה.

למידע על חוקרים.ות בקבוצה

ד"ר ארנון הרשקוביץ

אורנה הייזמן

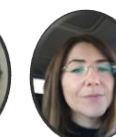
ד"ר סיגל בן-עמרם

ד"ר גל בן-יהודה

פרופ' אינה בלאו

מרצי אדרי

ד"ר עידיט אדלר

ד"ר ענת כהן

ד"ר מירי שינפלד

ד"ר אלונה זורקוש-ברון

פרופ' יורם עשת

פרופ' יעקב כץ

ד"ר טל סופר

ד"ר תמי זייפרט

רכזת: אריאלה י. טבצ'ניק ברודאי

לתמצית מסמך למידה מקוונת – היבטים פדגוגיים

Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. The Internet and Higher Education, 2, 87-105.

מודל ה-COI (community of inquiry) הוא אחד המודלים המרכזיים עליהן הקבוצה החליטה לבסס את המלצותיה. המאמר המוצע לקריאה הוא הראשון מבין סדרה של מאמרים, שמטרתם לבדוק את המאפיינים של תקשורת כתובה, כפי שהיא מתבטאת בשיחות וידיאו ממוחשבות, אשר תומכים בקידום חשיבה ביקורתית. מחברי המאמר מעמידים למבחן את הסברה, כי תקשורת מילולית הינה אפקטיבית יותר ועדיפה על פני תקשורת כתובה בתהליכי למידה. על אף שלתקשורת מילולית יתרונות רבים, ביניהם המבעים הרגשיים-חברתיים, החוקרים מציגים עדויות מחקריות מן הספרות לקשר בין תקשורת כתובה וחשיבה ביקורתית וכמו כן עדויות לכוחה של תקשורת זו לסייע לתהליכים רפלקטיביים; בכך מוצע, כי תקשורת כתובה אף עדיפה לקידום יכולות חשיבה מסדר גבוה ותהליכי למידה מורכבים. כדי לבחון האם תקשורת כתובה אכן מסייעת לקידום חשיבה ביקורתית, החוקרים פיתחו כלי לקידוד שיח אותו בחנו בשיחות וידיאו ממוחשבות בשיעורים במוסדות להשכלה גבוהה. כלי זה בודק עדויות לקיומם של שלושה היבטים מרכזיים בחוויית הלמידה: הראשון, והבסיסי ביותר, הוא ההיבט הקוגניטיבי, שהינו החיוני ביותר לפיתוח חשיבה ביקורתית. היבט שני הוא חברתי, ומתייחס ליכולת של המשתתפים להציג את מגוון התכונות שלהם ובכך לעבור כאנשים "אמיתיים". ההיבט השלישי הוא הוראתי ולכן קשור בעיקר לתפקידי המורה. אלמנט זה כולל תחתי את עיצוב חוויית הלמידה, בין היתר בחירה, ארגון והצגת תכנים מרכזיים, וכמון כן הערכתן. ממצאי המחקר מעידים על הצלחתו של כלי הקידוד לזהות ולהעריך עדויות לשלושת ההיבטים של חוויית הלמידה. המסגרת התיאורטית מודגמת באמצעות ייצוג גרפי אותו תוכלו למצוא [באתר האינטרנט](#) בו ניתן להעמיק במודל.

הרחבת מודל 'הכיתה ההפוכה' באמצעות למידה דיגיטלית בהכוונה עצמית - אישית ושיתופית - בקורס אקדמי / תמר שמיר-ענבל ואינה בלאו

מחקר זה מציע הרחבה למודל של למידה הפוכה ודן בערך המוסף של טכנולוגיות בקידום מיומנויות חשיבה, כגון יישום, ניתוח, הערכה ויצירה במהלך לימודים בתוך השיעור וגם מחוץ לכיתה. 'הכיתה ההפוכה היא מודל ההופך את ההתנהלות המקובלת של תהליכי ההוראה והלמידה בכיתה המסורתית, שבה הוראה של חומר לימוד חדש מתקיימת בכיתה ואילו בבית נדרש תרגול אישי. בכיתה ההפוכה, לעומת זאת, למידת תוכן חדש מתבצעת באופן עצמי לפני השיעור, לרוב באמצעות יישומים דיגיטליים כמו מצגות, סרטונים, הרצאות מוקלטות או מידע כתוב, ואילו זמן השיעור מוקדש ללמידה פעילה, תרגול, דיון, הצגת שאלות ועבודה בקבוצות קטנות על פרויקטים שונים. במחקר השתתפו 36 סטודנטים לתואר שני, הלומדים לתואר שני בחינוך באוניברסיטה הפתוחה. המאמר מנתח את חוויית הלמידה ופרשנותה כפי שהוצגה על-ידי הסטודנטים. המודל מדגיש יצירה משותפת של תכני הקורס ותוצרי הלמידה הדיגיטלית על ידי התלמידים, הכוונה אישית והכוונה משותפת של עבודת צוות, אשר נדירים בתחום הגבוהה.

Blau, I. Shamir, T. (2017). Re-designed flipped learning model in an academic course: The role of co-creation and co-regulation. Computers & Education 115 (69-81).

Remote Learning Guidance From State Education Agencies During the COVID-19 Pandemic: A First Look/Justin Reich

המסמך עוסק בניתוח הנחיות המדיניות הנוגעות ללמידה מרחוק אשר פורסמו על ידי כל 50 המדינות בארה"ב בסוף מרץ 2020. נמצא כי ישנם מספר תחומים בהם יש הסכמה בין המדינות, כולל ביטול בחינות, המלצות להמשך של למידה מרחוק, תשומת לב לאפשרויות דיגיטליות ולא דיגיטליות, ודאגות למתן חינוך הוגן ומתאים לסטודנטים עם מוגבלות. בנוגע למטרת הלמידה הרציפה במהלך מגיפה- לא נמצאה הסכמה כוללת בין המדינות. שאלה מרכזית אשר עלתה לדיון היא האם להמשיך להתקדם בחומר חדש כפי שנלמד בכיתה או דווקא להתמקד בבחינת מיומנויות ולמידה להעשרה. המאמר מסתיים בהמלצות הכותבים למדינות, ביניהם דגש על שיוויון בנגישות ללמידה מקוונת, התייחסות לאתגרים הספציפיים של למידה בסביבה הביתית והתאמת המסרים והתקשורת לקהלי יעד מרובים.

Reich, J., Buttner, C. J., Fang, A., Hillaire, G., Hirsch, K., Larke, L. R., ... Slama, R. (2020, April 2). Remote Learning Guidance From State Education Agencies During the COVID-19 Pandemic: A First Look. <https://doi.org/10.35542/osf.io/437e2>